

Vīzijas izmaiņas kopš 2011.gada un  
pamatojums izmaiņām, sagaidāmie  
ieguvumi

# LATVIJAS INVALIDITĀTES NOTEIKŠANAS SISTĒMAS IZMAIŅU VĪZIJA 2014 – 2020

	Līdz 2013	Pārejas posms I: 2014 - 2016	Pārejas posms II: 2017 - 2019	No 2020
	VESELĪBAS ZAUDĒJUMA IZVĒRTĒJUMS	PERSONAS VESELĪBAS, FUNKCIONĀLO SPĒJU UN VISPĀRĒJO DARBSPĒJU IZVĒRTĒJUMS	PERSONAS VESELĪBAS, FUNKCIONĀLO SPĒJU, VISPĀRĒJO UN PROFESIONĀLO DARBSPĒJU IZVĒRTĒJUMS	PERSONAS VESELĪBAS, FUNKCIONĀLO SPĒJU, VISPĀRĒJO UN PROFESIONĀLO DARBSPĒJU IZVĒRTĒJUMS
<b>Invaliditātes noteikšanas kritēriji</b>	Invaliditātes noteikšanas kritēriji balstīti uz veselības zaudējuma izvērtējumu:  <i>SFK komponente "Ķermeņa funkcijas un struktūras"</i>	Invaliditātes noteikšanas kritēriji balstīti uz veselības zaudējuma un funkcionālo ierobežojumu izvērtējumu:  <i>SFK komponentes "Ķermeņa funkcijas un struktūras", "Aktivitātes un dalība"</i>	Invaliditātes noteikšanas kritēriji balstīti uz veselības zaudējuma, funkcionālo ierobežojumu un darbspēju zaudējuma izvērtējumu: <i>SFK komponentes "Ķermeņa funkcijas un struktūras", "Aktivitātes un dalība"</i>	Invaliditātes noteikšanas kritēriji balstīti uz veselības zaudējuma, funkcionālo ierobežojumu un darbspēju zaudējuma izvērtējumu: <i>SFK komponentes "Ķermeņa funkcijas un struktūras", "Aktivitātes un dalība"</i>
<b>Vecuma grupas</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• 0 – 18 g.v.</li> <li>• Darbspējas vecums</li> <li>• Pensijas vecums</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• 0 – 18 g.v.</li> <li>• Darbspējas vecums</li> <li>• Pensijas vecums</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• 0 – 18 g.v.</li> <li>• Darbspējas vecums</li> <li>• Pensijas vecums</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• 0 – 18 g.v.</li> <li>• Darbspējas vecums</li> </ul>
<b>Invaliditātes noteikšanas grupu vai procentu sistēma</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>0 – 18 g.v.:</b> Invaliditāte tiek noteikta bez iedalījuma grupās</li> <li>• <b>Darbspējas vecums un pensijas vecums:</b> Invaliditāte tiek noteikta trīs pakāpju (grupu) sistēmā</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>0 – 18 g.v.:</b> Invaliditāte tiek noteikta bez iedalījuma grupās.</li> <li>• <b>darbspējas vecuma personām:</b> tiek noteikts vispārējo darba spēju zaudējums un invaliditāte trīs grupu sistēmā;</li> <li>• <b>personām pensijas vecumā</b> tiek noteikta invaliditāte trīs grupu sistēmā</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>0 – 18 g.v. :</b> Invaliditāte tiek noteikta bez iedalījuma grupās;</li> <li>• <b>darbspējas vecuma personām:</b> tiek noteikts vispārējo darba spēju zaudējums un invaliditāte trīs grupu sistēmā;</li> <li>• <b>personām pensijas vecumā</b> tiek noteikta invaliditāte trīs grupu sistēmā</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>0 – 18 g.v. :</b> invaliditāte tiek noteikta divu pakāpju (grupu) sistēmā</li> <li>• <b>Darbspējas vecums:</b> invaliditāte tiek noteikta procentu sistēmā</li> <li>• <b>Pensijas vecums:</b> invaliditāte netiek noteikta, bet tiek vērtēta nepieciešamība pēc palīdzības un to veidi</li> </ul>
<b>Nosacījumi</b>	N/A	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>2014:</b> normatīvo aktu grozījumi, lai reglamentētu pārejas posmu I</li> <li>• <b>2015 – 2016:</b> VDEĀVK tiek samazināts uzdoto uzdevumu skaits (piem., sniedzamo atzinumu, ieteikumu veidi u.c.)</li> <li>• <b>2016:</b> normatīvo aktu grozījumi, lai reglamentētu pārejas posmu II un daļu valsts sociālo pabalstu, pakalpojumu, tiesību un atvieglojumu novirzīšana uz pašvaldībām</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>2017 – 2019:</b> Tiek veikta reforma sociālās apdrošināšanas un sociālās drošības jomā jautājumos, kas skar invaliditātes politiku.</li> </ul>	N/A

# Invaliditātes noteikšanas sistēmas izmaiņu vīzija: 2014 – 2016 - 1

## PERSONAS VESELĪBAS, FUNKCIONĀLO SPĒJU UN **VISPĀRĒJO** DARBSPĒJU IZVĒRTĒJUMS

- Šobrīd esošā invaliditātes noteikšanas sistēma ir balstīta tikai uz veselības zaudējumu, invaliditātes grupa tiek noteikta saskaņā ar veselības traucējumu sarakstu. Darba spēju zaudējums ir piesaistīts konkrētam veselības traucējumam. Novērtējot klienta individuālās vajadzības, šobrīd tiek ņemta vērā invaliditātes grupa, kā arī konkrēti veselības traucējumi (transporta pabalsts, asistenti pašvaldībā) un ikdienas dzīves aktivitāšu ierobežojums (īpašā kopšana).
- Savukārt LPSAC pilnveidotā invaliditātes un darbības spēju zaudējuma noteikšanas metodika paredz novērtēt ne tikai veselības, bet arī funkcionālo stāvokli, precizējot šobrīd spēkā esošo veselības traucējumu sarakstu un papildinot kritērijus ar funkcionālā stāvokļa komponenti.

# Invaliditātes noteikšanas sistēmas izmaiņu vīzija: 2014 – 2016 - 2

Līdz ar to turpmāk:

- Vispārējo darba spēju zaudējuma pakāpe tiks noteikta balstoties uz veselības zaudējumu un no tā izrietošiem funkcionālajiem ierobežojumiem, ņemot vērā arī personas iespējas integrēties darba tirgū.
- Vispārējo darbaspēju zaudējuma apmērs tiks noteikts trīs diapazonos, katram no kuriem atbilst noteikta invaliditātes grupa:
  - darbaspēju zaudējums diapazonā 25%-59% - trešā grupa;
  - diapazonā 60%-79% - otrā grupa;
  - diapazonā 80%-100% - pirmā grupa.
- Individuālo vajadzību novērtēšanā bez attiecīgā veselības traucējuma, pēc LPSAC izstrādātās sistēmas, lielāku lomu iegūs funkcionālā stāvokļa novērtējums, tādējādi precīzāk un individualizētāk novērtējot personas konkrētās vajadzības.
- Jaunā LPSAC metodika no 2015.-2016.gadam tiks pielietota, nosakot invaliditāti pie noteiktiem veselības traucējumiem (noteiktās patoloģiju grupās, piemēram, insults, osteoartrīts un garīgās slimības).

# Invaliditātes noteikšanas sistēmas izmaiņu vīzija: 2014 – 2016 - 3

## Inovācija:

- apjomīgs materiāls ģimenes ārstiem nosūtījumu uz VDEĀVK kvalitātes uzlabošanai un personas funkcionālā stāvokļa novērtēšanai;
- klienta pašnovērtējuma anketa (balstīta uz PVO invaliditātes novērtēšanas anketas principiem);
- konkretizēta FMR ārsta loma un pienākumi;
- konkretizēta klīnisko psihologu un pašvaldību sociālo darbinieku loma un pienākumi;
- pilnveidoti invaliditātes un darbspēju zaudējuma noteikšanas kritēriji.

# Invaliditātes noteikšanas sistēmas izmaiņu vīzija: 2017 – 2019 - 1

## PERSONAS VESELĪBAS, FUNKCIONĀLO SPĒJU, **VISPĀRĒJO UN PROFESIONĀLO** DARBSPĒJU IZVĒRTĒJUMS

- Vispārējo darbaspēju zaudējuma apmērs tiks noteikts trīs diapazonos, katram no kuriem atbildīs noteikta invaliditātes grupa (saglabājas iepriekšējā perioda prakse)
- LPSAC metodika tiks pielietota visos gadījumos, ne tikai atsevišķās pataloģiju grupās kā iepriekšējā periodā.
- Paralēli personām darbaspējas vecumā tiks **pilotēta** profesionālo darbaspēju novērtēšana:

*personām, kuras ir bijušas pārejoši darba nespējīgas ilgstošu laiku un kuras nevarēs atgriezties iepriekšējā darbā, novērtējot darba spēju zaudējumu, tiks ņemta vērā profesija, izglītība, darba pieredze, vecums, piemērotība līdzvērtīgu darbu veikšanā.*

- Inovācija – kritēriju akcenta maiņa no medicīniskā uz sociālo faktoru:

*pie viena un tā paša veselības traucējuma, darba spēju zaudējums var būt atšķirīgs, atkarībā no izglītības, profesijas, izpildāmā darba, pieredzes, vecuma, motivācijas u.c.*

# Invaliditātes noteikšanas sistēmas izmaiņu vīzija: 2017 – 2019 - 2

- Ņemot vērā personu ar invaliditāti integrācijas sabiedrībā aktualitāti, pirms noteikt darba spēju zaudējumu, būs jāveic profesionālā rehabilitācija, lai maksimāli izmantotu personas palikušo potenciālu, integrējot to piemērotā darbā pilnas vai daļējas slodzes apmērā, tādējādi darba spēju zaudējumu vai nu nenosakot, vai arī nosakot to tikai kā daļēji zaudētu.
- Galvenais princips kompensācijas sistēmā: kompensēt par reālu zaudējumu (zaudējumam jāizpaužas peļņitspējas samazinājumā), nevis piemaksāt pie darba algas! *Morāle: strādāt ir izdevīgāk, nekā saņemt kompensāciju!*
- Laikā no 2017. – 2019.gadam nepieciešams veikt reformu sociālās apdrošināšanas un sociālās drošības jomās - jautājumos, kas skar invaliditātes politiku.

# Invaliditātes noteikšanas sistēmas izmaiņu vīzija: no 2020

## PERSONAS VESELĪBAS, FUNKCIONĀLO SPĒJU, **VISPĀRĒJO UN PROFESIONĀLO** DARBSPĒJU IZVĒRTĒJUMS

- Personām darbspējas vecumā netiek noteikta invaliditātes grupa, bet vispārējo vai profesionālo darbspēju zaudējums, atkarībā no tā ir vai nav persona sociāli apdrošināta.
- Invaliditātes noteikšana tikai bērniem, divu grupu sistēmā, atkarībā no veselības un funkcionālā stāvokļa.
- Personām pensijas vecumā netiek noteikta invaliditātes grupa, bet tiek novērtēta nepieciešamība pēc sociālās palīdzības un tās veidi pašvaldībās.



# Invaliditātes noteikšanas sistēmas izmaiņu ieguvumi - 1

- Skaidri definēta valsts invaliditātes sistēmas reformēšanas vīzija ar ieviešanas plānu īstermiņā un ilgtermiņā, kas nodrošina, ka:
  - ir iespējams skaidrot sabiedrībai un pakāpeniski to pieradināt pie reformas ierosinātajām izmaiņām;
  - Invaliditātes noteikšanas sistēma pakāpeniski tiks ieviesta un darbosies, atbilstoši vairumam ES valstu principiem, tomēr, ņemot vērā Latvijas situāciju;
  - Reformas ietvaros piedāvātā kompensācijas sistēma no 2020.gada sekmēs valsts sociālās apdrošināšanas budžeta līdzekļu mērķtiecīgu, efektīvu un racionālu izlietojumu.

# Invaliditātes noteikšanas sistēmas reformas ieguvumi - 2

- Reformētā sistēma būs saprotamāka gan klientiem, gan speciālistiem, gan sabiedrībai;
- Sistēma būs objektīvāka, precīzāka un konsekventāka;
- Reforma sekmē pāreju no biomedicīniskas uz biopsihosociālu pieeju invaliditātes novērtēšanas procesā;
- Klientam radīta iespēja personīgāk piedalīties invaliditātes novērtēšanā, aizpildot pašnovērtējuma anketu;
- Invaliditātes noteikšanā tiek precizētas FMR ārstu, klīnisko psihologu un sociālo darbinieku lomas;
- Izstrādāts apjomīgs metodiskais materiāls ģimenes ārstiem, kas sekmēs kvalitatīvāku nosūtījumu iesniegšanu VDEĀVK